

historie-online.dk

Oster-konspirationen i 1938

Terry Parssinen

Oster-konspirationen i 1938 - militærkuppet der skulle dræbe Hitler og forhindre Anden
Verdenskrig. Oversat af Jens Ellekær

Ellekær 2024. 300 sider illustreret. 285 kr.

Hitler overtager ledelsen over Wehrmacht

Den 5. november 1937 indkaldte Hitler værnscheferne sammen med krigs- og udenrigsministeren til Rigskancelliet, hvor han orienterede om sin hensigt i 1938 at annektere Østrig og Sudeterlandet fra Tjekkosllovakiet. Hverken hærens ledelse eller krigsministeren viste nogen begejstring, da man forudså, at følgerne ville blive en alt ødelæggende konfrontation med de vesteuropæiske magter efterfulgt af en tabt krig.

De deraf følgende begivenheder var, at Hitler gennem manipulation og falske anklager tvang både hærchefen General Fritsch og krigsministeren General Blomberg fra deres poster i den hensigt selv at overtage kommandoen i begge regi.

Hans Oster som central gur bag militært statskup mod Hitler

Frygten for Hitlers planer fik en række af Tysklands højt placerede officerer til at planlægge at et kup for at vælte det nazistiske regime. Planernes omdrejningspunkt var oberst Hans Oster, som arbejdede under Admiral Canaris i Abwehr.

Konspiratorerne omfattede foruden officerer på nøgleposter og flere diplomater, der ved gentagne lejligheder ad forskellige kanaler forsøgte at advare briterne om Hitlers hensigter. Planen var nu at slå til, når Førerens hensigter var fuldt synlige og en storkrig syntes uundgåelig, fordi England og Frankrig stod fast.

Men de mange advarsler blev ikke hørt hverken i London eller af premierminister Neville Chamberlain, der gang på gang for fredens skyld veg for den tyske aggressivitet og de stadigt mere accelererende krav.

I marts 1938 marcherede Hitler ind i Østrig og indlemmede landet i sit nye Stortyskland. Næste punkt på den nazistiske dagsorden var de bøhmiske tyskbefolkede randområder - det såkaldte Sudeterland. Den indledende begrundelse var her påståede tjekkiske overgreb på den etniske tyske befolkning. Hitler næste skridt var derefter at beordre hæren til at forberede en indmarch 1. oktober 1938.

Et velforberedt Oster kup står klart, men...

Kupmagerne og hæren besluttede, at slå til i det øjeblik, hvor Hitler gav ordren til invasion. Om morgenen den 28. september stod således en udvalgt gruppe af antinazister klar til at trænge ind i Rigskancelliet med instrukser om at dræbe Hitler.

Men igen fratog Chamberlains diplomatiske bestræbelser i den såkaldte München-aftale Oster og hans medsammensvorne en gylden lejlighed for at sætte en stopper for den nazistiske ekspansion. I stedet overrakte Chamberlain - i sin iver for at spille rollen som fredsstifter - Hitler Sudeterlandet på et fad. Det var i praksis en total hul diplomatisk "sejr", som rev tæppet væk under Oster kuppet og gav Hitler frit løb.

Allerede et halvt år senere indlemmede Nazityskland nemlig resten af Tjekkiet for så yderligere 1. september 1939 at overfalde Polen.

En gylden mulighed for at undgå en ny verdenskrig var forpasset, ligesom Hitler fik yderligere tid til at forstærke både hæren og luftvåbnet.

Totalt britiske svigt fra Lord Halifax og Chamberlain

Bogen skildrer - indledt med den samtidshistoriske ramme - det hektisk accelererende forløb og Hans Osters bestræbelser for at samle sine kontakter på både militært og civilt plan i forberedelserne til selve kuppet.

Til slut fortælles om begivenhederne i de sidste krigsår, hvor sammensværgelsen blev delvist trævlet op med efterfølgende barbariske henrettelser af kupmagerne - blandt andre Oster og Canaris.

Bogens midterste og største del udgøres af en hektisk dag for dag og mere og mere intens skildring af aktiviteter og møder i de implicerede regi både i Oster gruppen, Wehrmacht og de tilsvarende begivenheder blandt aktørerne i den nazistiske ledelse, det engelske parlament og regeringen med Chamberlain og Lord Halifax i spidsen. Hertil kommer også, hvad der rørte sig yderligere mellem fx Churchill og andre modstandere, der forlangte en helt anderledes kontant holdning til Tysklands aggressivitet.

Bogen er illustreret af s/h samtidsfotos, der fortrinsvis afbilder de agerende.

Ny forskning udbygger 1930'er historien

Parssinen udbygger med bogens bagvedliggende forskning Europas historie op til 2. verdenskrig med et spændende kapitel, der hos enhver læser kalder på det berømte "Hvis nu". Det kontrafaktiske sug i maven og eftertanker, der gør læsningen på netop historieområdet, så spændende og tankevækkende.

Bogen er illustreret af s/h samtidsfotos, der fortrinsvis afbilder de agerende. Fremstillingen er dertil både intens, letlæst og fornyede og sætter dermed yderligere nuancer på det berømte foto af Neville Chamberlain, hvor han vifter med det værdiløse stykke papir og proklamerer sit berømte "Peace in our Time".

Lige så lidt flatterende (og for mig ret ukendt) står forfatterens baggrundsforskning med hensyn til, at Lord Halifax i praksis på et personligt møde allerede i 1937 i praksis gav Hitler frit løb til at indlemme både Østrig og Sudeterlandet.

Endelig fremstår Chamberlain gennem Parssinens fornyede forskning ikke bare som naiv, men også som statsmanden, der i sin iver for at opnå historisk berømmelse som ridderen på den hvide hest og ry som alle tiders fredsstifter, ofrede verdensfreden for sin egen forfængelighed.

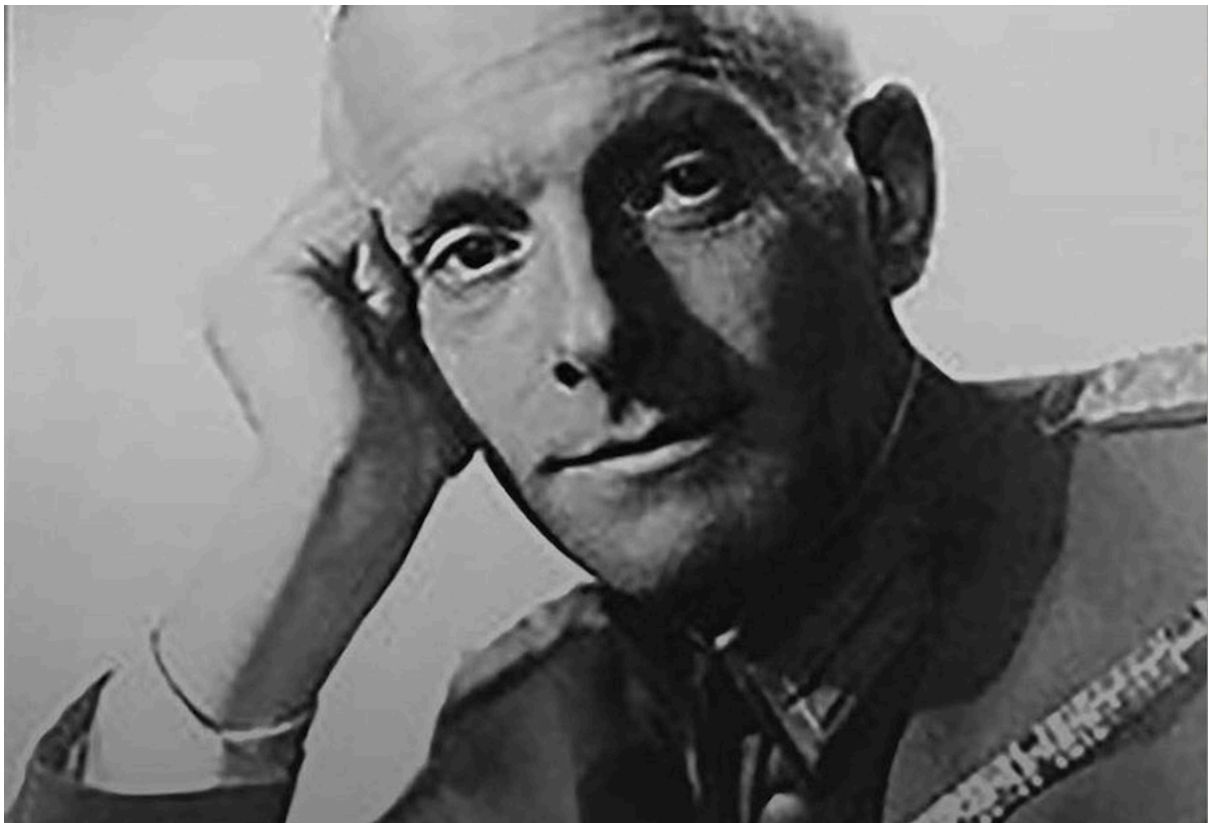
Yderligere giver Parssinen anledning til aktuelle eftertanker med hensyn til den nuværende krig i Ukraine.

[Historie-online.dk, den 30. oktober 2024]

Attentat mod en diktator

I 1938 var et kupforsøg mod Adolf Hitler tæt på at lykkes, anført af generalløjtnant Hans Oster, som igen op til 9. april 1940 advarede Danmark om det forestående angreb. Hans Oster var oberstløjtnant i Abwehr, den tyske efterretningstjeneste. Han var edderkoppen og drivkraften i det spind af højtstående militærfolk, diplomater og politikere, som ville af med Hitler, og hvis Hitler greb til militær intervention i Tjekkoslavakiet, ville de svare igen med et kup.

Af Henrik Gade Jensen 31/12/24

En af de sidste chancer for at undgå Anden Verdenskrig var i efteråret 1938, da højtstående militærfolk og diplomater forsøgte at kuppe Adolf Hitler fra magten. Det lykkedes ikke, fordi kupmagerne forudsatte, at Storbritannien ville stå hårdt overfor Hitler i den såkaldte Sudeter-krise.

Da den engelske premierminister Neville Chamberlain med München-aftalen i 1938 gav Hitler frit spil til at overtage Sudeter-landet og dermed Tjekkoslavakiet, var løbet kørt for kuppet og konspirationen.

Bagmanden bag oprøret hed Hans Oster, som var oberstløjtnant i *Abwehr*, den tyske efterretningstjeneste. Der er ikke mange skriftlige kilder, da man ikke gemte kupplaner i skuffen, og de fleste deltagere blev henrettet under krigen, men den amerikanske historiker Terry Parssinen kunne alligevel benytte hidtil ubenyttede kilder fra amerikanske arkiver, da han i 2003 udgav sin om bog om Oster-konspirationen, som nu endelig foreligger på dansk (Terry Parssinen, *Oster-konspirationen i 1938 – militærkuppet der skulle dræbe Hitler og forhindre Anden Verdenskrig*, Forlaget Ellekær, 2024, 302 sider).

Hitler var kommet til magten i 1933 og han havde succes med at remilitarisere Rhinlandet som tysk i 1936 og i foråret 1938 annektere Østrig. Men Hitlers projekt var at ekspandere og skabe et Stortyskland, og her stødte han på skepsis, modstand eller træghed hos militæret. Konflikten kulminerede i 1938, da Hitler ville tage Sudeterlandet, hjælpe det tyske mindretal sudetertyskerne *Heim ins Reich*, og dermed udfordre Tjekkoslaviet og Vestmagterne. Angrebet ville blotlægge den vestlige front, som militæret fandt alt for risikabelt i tilfælde af en fransk-engelsk indgriben.

Flyvevåbnet var under Herman Görings kommando og flåden befandt sig langt fra Berlin, men hæren og generalerne var meget skeptiske overfor Hitlers planer, som de anså for militært chancespil og på kanten af galimatias. Siden Weimarrepublikken var hærens officerer ret upolitiske, men også standsbevidste og en 'stat i staten', som Hitler hidtil ikke havde fået krammet på.

Hans Oster var edderkoppen og drivkraften i det spind af højtstående militærfolk, diplomater og politikere, som ville af med Hitler, og hvis Hitler greb til militær intervention i Tjekkoslaviet, planlagde de et kup. De nåede at udstationere bevæbnede soldater i Berlin, der skulle omringe Rigskancelliet og myrde eller tilfangetage Hitler.

Den vigtigste brik i spillet bestod i at få Storbritannien med til en voldsom reaktion og trussel om krig. Der var tætte forbindelser til London på alle planer, men problemet var den britiske premierminister Neville Chamberlain, som hældede mest til fredelige løsninger. Hans Osters og militærets problem var også, at Hitler var populær i befolkningen og derfor krævedes hjælp udefra til at påføre Hitler et ynkeligt politisk nederlag, som kunne begrunde kuppet.

Da det endte med München-aftalen i 1938, hvor Chamberlain mere eller mindre forærede Tjekkoslaviet til Hitler for at få fred i vor tid, var løbet kørt for konspirationen. Så ville militæret ikke spille med mere og tværtimod resulterede det i, at Hitler fik succes hos sine skeptiske officerer, som beundrede hans håndtering af Vestmagterne.

Generaler er også bare mennesker, som ønsker at være med på det vindende parti. Op til 1938 havde Hitler ikke hånd og halsret over militæret, men kun sine egne paramilitære korps. Det ulykkelige udfald af Sudeterkrisen blev en kæmpe prestigesejr for Hitler, og med efterkrigstidens bagklogskab en tilsvarende kæmpefadæse af den britiske premierminister Neville Chamberlain. Og derefter blev generalerne følgagtige overfor Hitler ind til krigslykken igen vendte efter Stalingrad. Generaler er også vendekåber.

Terry Parssinen er amerikansk professor i historie og beskriver spændende som en krimi årets løb i 1938 med kontakter på kryds og tværs mellem højtstående tyskere og englænderne. I kulissen i London advarer Churchill mod enhver aftale med Hitler, men han er uden indflydelse.

Det mest overraskende for den nutidige læser er, hvor åbenmundede de øverstbefalende tyske militærfolk optræder mellem hinanden. Mange kendte til attentatplaner uden at gå med eller afsløre noget. Det gentager sig i mindre omfang i 1944 med operation Valkyrie den 20. juli, hvor det lykkedes

at sprænge en bombe på dramatisk vis, der burde have taget livet af Hitler. Til gengæld havde et vellykket attentat i 1944, næppe ændret ret meget og tværtimod skabt politiske meget klumsede forhold.

Oster-konspirationen i 1938 har næret mange kontrafaktiske spekulationer: hvad nu hvis.... Det er selvfølgelig altid reelt at diskutere, hvad der kunne være sket, hvis noget var faldet anderledes ud, for historien er ikke et determineret univers, men et resultat af menneskeligt mod og svigt. På den anden side er det en umulig debat at postulere, hvad der kunne være sket, hvis Hitler var død ved et attentat i 1938. Kupmagerne var jo alle tyske nationalister om end af en mere human variant. Antisemitismen ville nok stadig være der, men *holocaust* undgået, og det gør også den store forskel.

Fra en dansk synsvinkel er bogen om Hans Osters konspiration særlig interessant, fordi selvsamme Hans Oster i 1940 op til Tysklands overfald på Danmark og Norge lækkede angrebsplanerne via en hollandsk militærattaché til den danske ambassade i Berlin, som fluks informerede København. Advarslen om den 9. april, som altså var kendt af den danske regering en uges tid før besættelsen uden at den handlede det mindste, blev senere et hedt emne i den danske bearbejdning af besættelsen. Udenrigsminister P. Munchs uvilje til at tage advarslerne alvorligt nærede senere rygterne om en aftalt besættelse (Rostock-myten).

Hans Oster blev henrettet den 9. april 1945.